

ДМИТРЕНКО В. А., кандидат історичних наук, доцент

ДМИТРЕНКО В. І., кандидат історичних наук, доцент

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ

Появу та стрімкий розвиток креативних індустрій дослідники зазвичай маркують останніми десятиріччями ХХ століття. Наразі вони представлені в економічних моделях усіх провідних країн світу. Базовими факторами, що визначили їх формування, вважають інформаційну революцію, використання як головного виробничого ресурсу творчого потенціалу людини, поєднання бізнесової, культурницької та технологічної діяльності й пріоритет інноваційного (креативного) мислення. Аналітики відзначають великі можливості культурних індустрій, розглядаючи їх як альтернативу традиційним галузям економіки. Вони вказують на їхню здатність виробляти нові товари й послуги, розширювати ринок праці, залучати до економіки фактично невичерпний ресурс людської винахідливості, відкривати нові перспективи для країн і регіонів небагатих на традиційні джерела розвитку та зберігати екологічний баланс планети.

Попри поширеність креативних індустрій, єдиного підходу до визначення поняття та переліку секторів економіки, котрі можна вважати креативними, не існує. Зазвичай, різні країни послуговуються різними класифікаціями. В українському законодавстві, починаючи з 2018 року, під креативними індустріями розуміють ті види економічної діяльності, метою яких є створення доданої вартості і робочих місць через культурне (мистецьке) та/або креативне вираження, а їх продукти і послуги є

результатом індивідуальної творчості [1]. Водночас, у низці програм, у тому числі й державного рівня, використовують паралельно термін «культурні індустрії» із тим самим змістом.

Перелік креативних індустрій у нашій державі був затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій» № 265-р від 24 квітня 2019 року. Згідно з ним до креативних індустрій відносять такі види економічної діяльності: 32.12 Виробництво ювелірних і подібних виробів, 32.13 Виробництво біжутерії та подібних виробів, 32.20 Виробництво музичних інструментів, 58.11 Видання книг, 58.13 Видання газет, 58.14 Видання журналів і періодичних видань, 58.19 Інші види видавничої діяльності, 58.21 Видання комп'ютерних ігор, 58.29 Видання іншого програмного забезпечення, 59.11 Виробництво кіно- та відеофільмів, телевізійних програм, 59.12 Компонування кіно- та відеофільмів, телевізійних програм, 59.13 Розповсюдження кіно- та відеофільмів, телевізійних програм, 59.14 Демонстрація кінофільмів, 59.20 Видання звукозаписів, 60.10 Діяльність у сфері радіомовлення, 60.20 Діяльність у сфері телевізійного мовлення, 62.01 Комп'ютерне програмування, 62.02 Консультування з питань інформатизації, 63.91 Діяльність інформаційних агентств, 70.21 Діяльність у сфері зв'язків із громадськістю, 71.11 Діяльність у сфері архітектури, 72.20 Дослідження і експериментальні розробки у сфері суспільних і гуманітарних наук, 73.11 Рекламні агентства, 73.12 Посередництво в розміщенні реклами в засобах масової інформації, 74.10 Спеціалізована діяльність із дизайну, 74.20 Діяльність у сфері фотографії, 74.30 Надання послуг з перекладу, 85.52 Освіта у сфері культури, 90.01 Театральна та концертна діяльність, 90.02 Діяльність щодо підтримання театральних і концертних заходів, 90.03 Індивідуальна мистецька діяльність, 90.04 Функціонування театральних і

концертних залів, 91.01 Функціонування бібліотек і архівів, 91.02 Функціонування музеїв [5].

Як зазначено на урядовому порталі, створення креативного продукту належить до сфери діяльності таких секторів: народні художні промисли; візуальне мистецтво (живопис, графіка, скульптура, фотографія тощо); сценічне мистецтво (жива музика, театр, танець, опера, цирк, ляльковий театр тощо); література, видавнича діяльність та друковані засоби масової інформації; аудіальне мистецтво; аудіовізуальне мистецтво (кіно, телебачення, відео, анімація, мультиплікація тощо); дизайн, мода; нові медіа та інформаційно-комунікаційні технології (програмне забезпечення, відеоігри); цифрові технології в мистецтві (3D-друк; віртуальна, доповнена, змішана реальність тощо); архітектура й урбаністика; реклама, маркетинг, зв'язки з громадськістю та інші креативні послуги; бібліотеки, архіви та музеї [6].

Попри те, що креативні індустрії – це порівняно молодий сектор вітчизняного господарства, статистичні дані демонструють зростання їхньої ролі в економічному житті. Так, згідно з дослідженням, підготовленим Центром аналітики зовнішньої торгівлі Trade+, у 2019 році креативні індустрії згенерували 3,94% доданої вартості в Україні (117 млрд грн.), забезпечили роботою 352 тисяч людей, або 3,8% всіх зайнятих осіб. Найбільші креативні сектори за обсягом створеної доданої вартості – інформаційно-комунікаційні технології, реклама, маркетинг та зв'язки з громадськістю, аудіовізуальний сектор, архітектура, видавнича справа. Частка доданої вартості креативних індустрій в економіці України співвідносна з часткою креативних індустрій в економіці Німеччини. Експорт креативних послуг склав \$5,4 млрд., і становив 30% загального експорту послуг. Збільшення капіталу в секторах креативних індустрій на 1 грн. призводить до збільшення загального ВВП на 1,9–2,2 грн. Програмування має найбільший мультиплікатор від зростання капіталу

порівняно з усіма галузями. Показники обчислено на основі офіційних даних отриманих з Держстату й НБУ, а також методик ЮНКТАД та ЮНЕСКО [2].

У 2020 році, за дослідженням Міністерства культури та інформаційної політики України, додана вартість у сфері креативних індустрій становила вже 132,4 млрд. грн. – це 4,2% у загальній структурі валової доданої вартості держави. Кількість зайнятих у сфері креативних індустрій становила 360,3 тис. осіб, що склало 4,0% від загальної кількості офіційно зайнятого населення. Секторами-лідерами за обсягом створеної доданої вартості стали: ІТ – створили понад 60% доданої вартості, реклама і PR – 15%, кіно й телебачення – 13%, архітектурна діяльність та видавнича справа по 3% кожний, концертна і театральна діяльність – 2%. Деякі креативні індустрії покращили свої показники порівняно з попереднім роком, особливо це стосується інформаційно-комунікаційних технологій та дизайну (видання комп'ютерних ігор +61%, діяльність із дизайну +40%, комп'ютерне програмування +33%), натомість інші сектори суттєво постраждали від епідемії COVID-19 (кінопрокат -70%, видавнича справа від -14 до -26%, музеї -26%, театральна та концертна сфера від -5 до -12%) [4]. Такі результати суголосні ситуації в інших державах, в яких падіння доданої вартості, створеної креативними індустріями, сягнуло 30–40%. Однак, у 2020 році креативні індустрії, попри пандемію і падіння ВВП України на 4%, загалом покращили свої показники.

Не в останню чергу сприятливі показники розвитку креативних індустрій у нашій державі зумовлені участю України у міжнародних програмах із їхнього розвитку. Прикладом тут є проект «Креативна Європа» – рамкова програма Європейського Союзу, спрямована на підтримку культурного, креативного та аудіовізуального секторів. Він був реалізований у 2014–2020 рр., і дав змогу українським митцям взяти участь

у 38 міжнародних грантових проєктах сумою у 5472228,12 євро [3]. Це дозволило вітчизняним підприємцям тестувати нові мистецькі бізнес-моделі у глобальному просторі. Згодом, 12 жовтня 2021 року було підписано Угоду між Україною та Європейським Союзом про участь нашої країни у новій програмі ЄС «Креативна Європа», розрахованій на 2021–2027 роки.

Таким чином, креативні індустрії стають важливим сегментом національної економічної моделі. Їхній розвиток відповідає загальним тенденціям еволюції світового господарства й дозволить Україні посісти гідне місце на світовому ринку. Наголошуємо на потребі подальшого комплексного, міждисциплінарного вивчення цього сектору економіки з метою дослідження закономірностей функціонування та напрацювання нових перспектив і стратегій розвитку креативних індустрій в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про культуру» щодо визначення поняття «креативні індустрії» від 19.06.2018 № 2458-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2458-19#n2>.
2. Креативні індустрії: вплив на розвиток економіки України. URL : <https://kse.ua/ua/kse-research/kreativni-industriyi-vpliv-na-rozvitok-ekonomiki-ukrayini/>
3. Онлайн-звіт програми ЄС «Креативна Європа» в Україні в 2016–2020 роках. URL : <https://creativeeurope.in.ua/report#block-2>
4. Основні економічні показники креативних індустрій в Україні. Міністерство культури та інформаційної політики України. Київ. 2021. 17 с.
5. Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 квітня 2019 року № 265 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2019-%D1%80#Text>
6. Які види діяльності належать до креативних індустрій. Уряд затвердив перелік. URL : <https://news.dtki.ua/state/entrepreneurship/54945>